

А. А. КОТВИЦЬКА, О. І. НАЗАРКО, Л. Г. КАЙДАЛОВА

*Національний фармацевтичний університет, Україна***ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ТРЕНД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Мета: обґрунтування актуальних тенденцій розвитку вищої освіти України відповідно до викликів європейського простору; виявлення сутнісних рис якості вищої освіти, механізмів її забезпечення та шляхів удосконалення якості вищої фармацевтичної освіти.

Матеріали та методи. Для досягнення мети дослідження використано аналітичні матеріали міжнародного та власного вітчизняного досвіду у сфері вищої освіти на прикладі Національного фармацевтичного університету, вимоги Стандарту ISO 9001:2015, Стандарт та рекомендації щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (ESG), закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» та інші нормативно-праві документи. Представлені дані подано з використанням методів узагальнення, систематизації, порівняльного аналізу та інформаційного пошуку.

Результати. Встановлено, що сертифікація ISO є значущим аспектом для розбудови власної моделі внутрішньої (локальної) системи забезпечення якості будь-якого закладу вищої освіти. Визначено, що інтегрована система управління якістю Національного фармацевтичного університету є авторською адаптованою системою, яка динамічно розвивається та має потенціал для поліпшення і впровадження нових Стандартів ISO.

Висновки. За результатами дослідження доведено, що заклад вищої освіти виступає ключовим інструментом вирішення нагальних проблем забезпечення якості, зокрема якості освіти, а основою індивідуальної траєкторії розвитку особистості є якісна освіта і середовище, в якому особистість формується ментально.

Ключові слова: якість освіти; система управління якістю; сертифікація ISO; внутрішньої (локальної) системи забезпечення якості вищої освіти; інтегрована система управління якістю фармацевтичної освіти

А. А. КОТВИЦЬКА, О. І. НАЗАРКО, Л. Г. КАЙДАЛОВА

*National University of Pharmacy, Ukraine***QUALITY OF THE EDUCATION AS A TREND OF THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA**

Aim: substantiation of the current trends in the development of higher education in Ukraine in accordance with the challenges of the European area; identification of essential features of the higher education quality, mechanisms for its provision and ways to improve the quality of higher pharmaceutical education.

Materials and methods. Analytical materials of international and domestic higher education experience exemplified by the National University of Pharmacy, Requirements of ISO 9001:2015, Quality Assurance Standard and Recommendations in the European Higher Education Area (ESG), Laws of Ukraine "On Education", "On Higher Education" and other legal documents were used to achieve the objective of the study. The submitted data were presented with the help of the methods of generalization, systematization of comparative analysis and information retrieval.

Results. It was established that ISO certification is an important aspect to make a model of internal (local) quality assurance system of any higher education institution. It was found out that the Quality Management System integrated in the National University of Pharmacy is an original, adapted system that develops dynamically and has the potential to improve and implement the new ISO Standards.

Conclusions. Under the study results, the higher education institution is a key tool to solve any urgent quality assurance problems, in particular the quality of education, and the environment where a personality is formed mentally is the basis of the individual trajectory for personal development.

Key words: quality of education; quality management system; ISO certification; internal (local) quality assurance system of higher education; integrated quality management system of pharmaceutical education

А. А. Котвицкая, О. И. Назарко, Л. Г. Кайдалова
Национальный фармацевтический университет, Украина

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ТРЕНД ЕВРОПЕЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Цель: обоснование актуальных тенденций развития высшего образования Украины в соответствии с вызовами европейского пространства; выявление существенных признаков качества высшего образования, механизмов его обеспечения и путей усовершенствования качества высшего фармацевтического образования.

Материалы и методы. Для достижения цели исследования использованы аналитические материалы международного и отечественного опыта в сфере высшего образования на примере Национального фармацевтического университета, требования Стандарта 9001:20105, Стандарт и рекомендации по обеспечению качества в европейском пространстве высшего образования (ESG), Закон Украины «О высшем образовании» и другие нормативно-правовые документы. Представлены данные, полученные с использованием методов обобщения, систематизации, сравнительного анализа и информационного поиска.

Результаты. Установлено, что сертификация ISO является существенным аспектом для построения собственной модели внутренней (локальной) системы обеспечения качества любого высшего учебного заведения. Определено, что интегрированная система управления качеством Национального фармацевтического университета является авторской адаптированной системой, которая динамично развивается и имеет потенциал для улучшения и внедрения новых Стандартов ISO.

Выводы. По результатам исследования доказано, что высшее учебное заведение выступает ключевым инструментом в решении насущных проблем по обеспечению качества, в частности качества образования, а основанием индивидуальной траектории развития личности выступает качественное образование и среда, в которой личность формируется ментально.

Ключевые слова: качество образования; система управления качеством; сертификация ISO; внутренняя (локальная) система обеспечения качества высшего образования; интегрированная система управления качеством фармацевтического образования

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На теперішній час, на нашу думку, найбільш влучно можна висловити сутність процесу забезпечення якості освіти у європейському просторі, як тренд і виклик. Освіта ХХІ століття постає не тільки головним стратегічним ресурсом соціально-економічного, інтелектуального і духовного розвитку суспільства, а й є основою його модернізації, виживання і безпеки. Основним капіталом при цьому стає саме людський потенціал, який визначається науковцями як «сформований в результаті інвестицій і накоплення конкретною людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, які доцільно використовуються в тій чи іншій сфері суспільного виробництва» [1].

Разом з тим, на думку професора Євгена Головахи – заступника директора Інституту соціології НАН України, консервативна стратегія розвитку суспільства і державності в Україні призводить до відтворення застарілих соціальних структур та інститутів, штовхаючи країну на стагнацію та «шок без терапії». Система освіти як ключова інституція будь-якої країни світу найгостріше відчуває необхідність реформування та найчастіше зазнає суспільних викликів щодо якості. Як вважає Є. Головаха, в умовах специфічного типу соціальної трансформації у пострадянському просторі та практичної

відсутності людського (у тому числі і управлінського) потенціалу ускладнюється ефективно реформування суспільства взагалі та вищої освіти зокрема [2].

Сьогодні у глобальному сенсі характеризується експертами як час потрясінь – пандемія інфекції в світі, непоодинокі військові конфлікти, екологічні проблеми людства на планеті тощо. Такі потрясіння ставлять під загрозу і сумнів загальноприйняті характеристики вищої освіти, зокрема цінності знань, правди і демократії; цінності наукового методу пізнання тощо. Тому перед світовою системою вищої освіти стоять глобальні виклики щодо здатності вчасно та ефективно відповідати викликам майбутнього.

Такі виклики, на нашу думку, постають стратегічними на локальному рівні для кожного закладу вищої освіти (ЗВО). В межах академічної автономності їх діяльність ґрунтується на загальних вимогах, які з 2005 року визначає Стандарт та рекомендації щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (ESG). Крім того, підґрунтям виступає розроблена система стандартизації діяльності із забезпечення якості в рамках Міжнародної організації зі стандартизації (ISO).

Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що вища освіта України послідовно і поступово інтегрується в європейський освітній

простір. Так, у 2005 році Україна приєдналася до європейського освітнього простору в рамках Болонського процесу. З вересня 2014 року Закон України «Про вищу освіту» вимагає створення в кожному закладі вищої освіти локальної системи управління/забезпечення якості за різними моделями, що власне й забезпечує автономну компетенцію ЗВО. Окрім того, у 2020 році Україна спільно з Хорватією головує у Bologna Follow – Up Group (BFUG), який є керуючим органом європейського простору вищої освіти.

Саме тому актуальним завданням було проаналізувати та узгодити вектори розвитку вищої освіти України у світлі вимог європейських стандартів, де однією з ключових позицій у реформуванні сучасних національних освітніх систем є проблема якості освіти.

Дефініція «якість освіти» як світовий тренд охоплює усі галузі суспільства. Останнім часом науковці, світова громадськість все частіше відзначають тісний взаємозв'язок якості життєвих, соціальних показників, особливо таких, як рівень забезпеченості та бідності, соціальний статус із якістю освіти в тій чи іншій країні.

Якість освіти є ключовим показником рейтингів країн, який здійснює Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Їх дослідження стверджують, що в світі простежується чітка позитивна кореляція між рівнем освіти та рівнем доходів і успішності. Але, на жаль, така тенденція не завжди працює в сучасних українських реаліях. Тому освітня галузь України стає стратегічною, такою, що потребує ретельних трансформацій з боку всього суспільства, а не лише освітян і науковців.

Разом з тим проблемними залишаються питання модернізації освітніх процесів з метою підвищення якості освіти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень показує, що у чисельних дискусіях проблема освіти взагалі та її якості зокрема, постає центральною як на теоретичному, так і на повсякденному рівні. До розкриття окремих аспектів проблем якості освіти звертаються такі вчені та практики освіти, як С. Шудло, Т. Фініков, Є. Головаха, Н. Сушенцева, О. Реан, В. Гурув, Г. Зборовський, О. Ляшенко, В. Кальней, О. Козлова, А. Котвіцька, В. Вікторов, А. Субетто, К. Михайлова, О. Назарко та ін., які на аналітичній основі здійснюють спроби визначити сутність та показники якості освіти, її структурні елементи, можливості адаптації до різних освітніх рівнів та програм тощо.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Однак, комплексний єдиний підхід до забезпечення якості вищої освіти, на жаль, не реалізований у повній мірі. Зокрема, це стосується феномену слабкої кореляції між впровадженими Системами управління якістю відповідно до вимог Стандартів ISO 9001 та вимогами щодо розбудови внутрішніх систем забезпечення якості закладів вищої освіти.

Для вирішення цього завдання, на наш погляд, необхідно здійснити аналіз як сутнісних рис цього феномену, так і їх суб'єктивної детермінації.

Необхідно зазначити, що на теперішній час бракує інформації щодо моніторингу збалансованого впровадження у закладах вищої освіти України Стандартів та рекомендацій із забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (ESG) та вимог Стандартів ISO 9001:2015 щодо розбудови внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти.

Саме зазначені питання й визначили мету, цілі і завдання нашого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження стало виявлення сутнісних рис якості вищої освіти, механізмів її забезпечення у закладах вищої освіти та шляхів удосконалення. Відповідно до мети основними завданнями визначено:

- здійснення аналізу підходів до трактування якості освіти взагалі та якості вищої освіти зокрема;
- виокремлення сучасних практичних аспектів забезпечення якості вищої освіти на прикладі моделі системи управління якістю Національного фармацевтичного університету;
- висвітлення тенденцій та викликів, які постають перед закладами вищої освіти в європейському просторі.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблема якості освіти посідає провідне місце у багатьох наукових дослідженнях, у рамках яких вивчається освітня сфера, але динаміка соціальних змін в українському суспільстві потребує подальшого аналізу цього кола питань. Саме тому якість освіти розглядається в двох площинах – теоретико-методологічній та практичній. Мета аналізу зазначеного концепту – виокремити концептуальні засади визначення якості освіти як категорії, що обумовлює досконалість функціонування освітніх систем.

Для аналізу проблем якості освіти необхідним є систематизація підходів до трактування поняття «якість освіти», визначення її характеристики

та структурних елементів, а також факторів, що впливають на її забезпечення. Перш за все, категорію «якість» прийнято розглядати як філософську категорію, що висловлює сутнісне визначення предмету, явища або процесу, завдяки чому вони є саме такими, а не іншими предметами, явищами або процесами. Крім названого аспекту, розглядаючи поняття «якість» з філософської точки зору, необхідно брати до уваги також ще два аспекти:

- якість – це сутнісна ознака, властивість, яка відрізняє один предмет від іншого;
- якість – це ступінь відповідності, цінності, значущості речі, дійства та ознака того, якими вони повинні бути [3].

Зазначений аспект виходить з філософських підходів, сформованих ще Аристотелем, який визначав, що **якість** – це сутність речей, тобто, предикат, що відповідає на запитання: який? яка? яке? За часів середньовіччя якість речей уявлялася як їх одвічно незмінна форма.

За нових часів з'являється думка, що **якість** – це вже властивість речі, а Дж. Локк вважав її силою, яка активізує розум і народжує конструктивні ідеї.

Глибоке тлумачення категорії «якість» запропонував Гегель, на думку якого **якість** – це пізнання речі (речей) з тотожним буттям безпосередньої визначеності. Вказане тлумачення надало змогу Гегелю вийти на новий рівень аналізу якості: вимірювання ступеня прояву та виразності якості, що надало змогу сформулювати закон переходу кількості в якість.

Таким чином, за філософським змістом поняття «якість» історично еволюціонувало і збагачувалося. Крім того, поряд з ним з'явилися інші поняття, що розширювали можливості використання поняття «якість». Так, у сучасному філософському розумінні **якість системи** – це визначеність, притаманна її реальному існуванню за тих чи інших умов, що характеризується зв'язками з навколишнім середовищем на певному етапі розвитку. Виходячи з цього, **якість системи вищої освіти** – інформаційно-прикметникова детермінанта, що визначається внутрішнім станом системи вищої освіти, пов'язується з її побудовою та діяльністю при відносно сталих параметрах, а також передає її особливості та індивідуальність.

Не викликає сумнівів те, що філософське тлумачення чітко передає важливість узгодження внутрішньої структури системи освіти і концептуальних засад її функціонування з зовнішніми соціальними чинниками. Але разом з тим філософський підхід до розуміння якості в цілому та якості вищої освіти зокрема носить достатньо абстрактний характер. На сьогодні вища освіта розглядається з різних позицій –

вона виступає як вид діяльності, як процес, як результат, як засіб, або як цінність. Внаслідок цього формується багатогранне, об'ємне поняття якості вищої освіти.

Якість освіти була і залишається предметом дослідження педагогіки на всіх структурних ланках освіти і розглядається її представниками, перш за все, з позиції удосконалення педагогічного процесу. У переважній більшості позиція представників педагогічної науки об'єднує у собі елементи педагогічного і управлінського підходів до якості освіти. Наприклад, Н. Сущенцева, О. Реан вважають, що **якість освіти** визначається трьома основними компонентами:

- ступінь відповідності цілей і результатів освіти на рівні конкретної системи освіти і на рівні конкретної освітньої установи;
- відповідність між різноманітними параметрами в оцінці результатів освіти конкретної людини (якість знань, ступінь сформованості теоретичних знань та вмій і навичок);
- ступінь відповідності теоретичних знань та вмій їх практичному застосуванню в житті і професійній діяльності [4].

Таким чином, з точки зору педагогіки, якість освіти обумовлена відповідними умовами та технологіями навчання.

Також, якість освіти можна розглядати як віддзеркалення управлінської діяльності. З цієї точки зору якість освіти характеризується як складне і багатофакторне поняття, що включає в себе: сучасність системи освіти, відповідність змісту освіти вимогам розвитку суспільства та інтересам особистості, яка навчається; ступінь реалізації навчальним закладом цілей і завдань освіти. Крім того, в такому підході якість освіти стає невід'ємною складовою її оцінки і контролю.

У рамках управлінського підходу В. Гуров вважає, що в спробах визначити «якість освіти» дослідники звертаються до використання підходів чотирьох типів, де якість освіти співвідноситься з такими чинниками:

- механізмами і умовами нормативно-правового функціонування навчального закладу;
- якістю підготовки спеціалістів;
- якістю освітніх стандартів;
- проблемами організації навчального процесу (науково-методичним, кадровим, інформаційним, матеріально-технічним).

Інші концептуальні моделі якості освіти, як зазначає В. Гуров, «пов'язані з виділенням освітніх рівнів: державно-регіонального, рівня конкретного навчального закладу та рівня того, хто навчається» [5].

Достатньо доцільним для аналізу якості освіти вважається соціологічний підхід. На думку Г. Зборовського якість освіти – «це нормативна вимога суспільства до освіти як однієї з найваж-

ливіших підсистем, що полягає у необхідності відповідати критеріями ефективної діяльності, тобто оптимальному виконанню своїх соціальних функцій» [6].

У рамках такого підходу якість освіти, з одного боку, представляє собою спосіб соціальної регуляції процесів взаємодії (взаємовпливу, взаємозумовленості) освіти як соціального інституту з іншими соціальними інститутами суспільства, з іншого – виступає як засіб регуляції освітньої сфери, як розроблений у суспільстві механізм узгодженого функціонування всіх елементів системи освіти. Такий механізм містить у собі нормативні, ціннісні, організаційні, управлінські характеристики в їх тісному взаємозв'язку.

Таким чином, проблеми якості освіти розглядаються представниками різних наук, основними з яких є філософські, педагогічні, управлінські, соціологічні. Зокрема, філософський підхід акцентує увагу на узгодженості освіти з зовнішнім середовищем і наявністю відповідних концептуальних основ її розвитку.

Педагогічний підхід розглядає освітній процес як складну функцію багатьох змінних: цілі, принципи, зміст навчання і виховання, структури, форми, взаємодія закладу з іншими інституціями.

Управлінський підхід використовує якість освіти як елемент оцінки та контролю за функціонуванням системи освіти, а соціологічний підхід передбачає визначення суспільної ефективності освіти, оцінює підготовленість тих, хто навчається, до виконання соціальних ролей тощо.

У деяких наукових працях **якість освіти** розглядається як інтегрована характеристика освітнього процесу та його результатів, що відображає міру їх відповідностей поширенням у суспільстві уявлень про те, яким повинен бути освітній процес і яким цілям він повинен слугувати. У цілому мова йде про сукупність показників, які характеризують різні аспекти навчальної діяльності закладу освіти будь-якого рівня (зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічна база, кадровий склад тощо) і забезпечують формування відповідних компетентностей [7].

Але з метою більш об'єктивного висвітлення феномену якості вищої освіти, на нашу думку, необхідним є імплементація його сутності у практичну сферу закладу вищої освіти. Основні аспекти системи управління якістю нами досліджені на прикладі Національного фармацевтичного університету (НФаУ).

Інституційна автономія ЗВО забезпечується Законами України «Про вищу освіту», «Про освіту», Стандартами та рекомендаціями щодо забезпечення якості в європейському просторі

вищої освіти (ESG) та розповсюджується на всі напрями освітнього процесу – навчальний, науковий, методичний. Разом із тим на наше переконання кожен ЗВО здатен розробляти та впроваджувати власну (локальну) модель системи забезпечення якості з урахуванням вимог міжнародного Стандарту ISO 9001:2015.

За даними соціологічних досліджень, проведених Міжнародним фондом досліджень освітньої політики (президент Тарас Фініков) в Україні лише 22 % закладів вищої освіти провели сертифікації своїх систем управління якістю на відповідність вимогам стандартів ISO, і лише у 47 % ЗВО наявні окремо створені структури з функцією управління якістю, що використовують обов'язкові інструменти забезпечення якості. У 74,4 % ЗВО діє електронний архів публікацій.

НФаУ входить до числа лідерів із зазначеного дослідження на підставі того, що з 2015 року в університеті впроваджено сертифіковану Систему управління якістю відповідно до вимог стандарту ISO 9001:2015. Така сертифікація стала підґрунтям для розбудови власної моделі внутрішньої (локальної) системи забезпечення якості вищої освіти. У НФаУ питання забезпечення якості освіти знаходяться під особистим контролем ректора університету та є ключовим пріоритетним напрямом роботи першого проректора – представника керівництва з якості.

На теперішній час у НФаУ функціонує авторська інтегрована система управління якістю (ІСУЯ), яка змістовно об'єднує і відповідає вимогам Стандарту ISO 9001:2015, Стандарту та рекомендаціям щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (ESG) та Закону України «Про вищу освіту». Процесна модель інтегрованої СУЯ НФаУ побудована за принципом структури блокчейн. Роботу такої системи забезпечує окремий структурний підрозділ – відділ управління якістю (ВУЯ).

Основними напрямками діяльності ВУЯ є функціонування, покращення, удосконалення всіх процесів університету – управлінських, освітніх, допоміжних з використанням соціологічних досліджень та ризик-орієнтованих технологій; планування діяльності і документообіг; навчання персоналу в межах «Школи супервайзера СУЯ» та Нарад-семінарів з якості, рейтингування кафедр та науково-педагогічних працівників тощо.

Крім того, в університеті створено сектор забезпечення якості освіти при науково-методичній лабораторії з питань фармацевтичної освіти (НМЛ ПФО), створеній наказом Міністерства охорони здоров'я від 21.09.99 р. № 232, робота якої передбачає обмін досвідом між фармацевтичними факультетами ЗВО України з питань змісту освіти; вивчення, узагальнення

та впровадження сучасних технологій навчання і педагогічного досвіду в процес підготовки фармацевтичних кадрів; аналіз та вивчення досвіду зарубіжних закладів вищої освіти з метою використання його у вітчизняній практиці; проведення наукових досліджень з актуальних проблем фармацевтичної освіти з урахуванням та узагальненням сучасних технологій навчання та педагогічного досвіду; розробка проектів державних стандартів фармацевтичної освіти за освітніми і освітньо-професійними рівнями бакалавр, спеціаліст та магістр; підготовка програм та методичного забезпечення навчального процесу з урахуванням особливостей форм навчання.

Робота сектора забезпечення якості освіти НФаУ ґрунтується на використанні наступних інструментів забезпечення якості, як-то: аудити освітніх програм (ОП), їх оцінювання і порівняння з аналогічними ОП в закладах вищої освіти України та за кордоном; опитування стейкхолдерів (роботодавців, студентів) щодо задоволення та якості ОП тощо.

Академічна свобода викладачів і студентів, їх мобільність залишаються трендом європейського вищого простору. Зазначимо, що на теперішній час існують відхилення та проблемні питання імплементації положень Болонської декларації за деякими напрямками. Так, на початку імплементації Болонської декларації передбачено єдину підготовку фахівців за двома циклами вищої освіти: додипломний і післядипломний. На теперішній час відбулося їх розгалуження та виокремлення чотирьох циклів підготовки: короткий курс, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (докторський). Крім того, декларацією було передбачено забезпечення 20 % студентської мобільності до 2020 р., що, на жаль, не відображає європейські реалії вищої освіти сьогодення.

Разом із тим необхідно зазначити, що показник участі в Європейській програмі Erasmus+ у НФаУ складає не менше 20 мобільностей на рік, що є достатньо позитивним та має тенденції до збільшення, а також існує потенціал розвитку за іншими програмами.

Питання академічної мобільності продовжує бути актуальним в умовах світової пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19). На нашу думку, за таких умов у недалекому майбутньому трендом освіти можливо стане віртуальна (дистанційна) мобільність, як доповнення до звичних (фізичних) форм мобільності.

Не викликає сумнівів, що для здійснення академічних мобільностей необхідним є урахування національних ментальностей та особистісно-орієнтованих підходів. Як стверджують науковці, швидкість світових трансформацій прямо

пропорційно детермінує зміни освітніх процесів. Наприклад, за останні сто років на теренах сучасної України відбулася зміна трьох діаметрально протилежних соціально-політичних економічних формацій: від монархії (російської) – через розбудову соціалізму – до демократії з економікою ринкових відносин. Безперечно, що зміни, які відбуваються у суспільстві, чинять безпосередній вплив на інститут освіти, зокрема саме ці зміни й визначаються як виклики. На жаль, освіта не завжди встигає переорієнтуватися на формування системи цінностей молодого покоління, його світоглядних позицій, відповідати очікуванням нових поколінь.

Саме тому під постійним контролем адміністрації НФаУ знаходиться освітній процес, який визначено особистісно-орієнтованим та побудованим на студентоцентричному контенті. Нами в обов'язковому порядку враховано те, що сьогодні в наших аудиторіях знаходяться студенти, покоління Y, або «діти тисячоліття» (за теорією поколінь Н. Гав і В. Штрауса). Як зазначають науковці, їх погляди, спосіб життя кардинально відрізняються від таких у старших поколінь. Це креативний клас, який визначатиме вектори розвитку економік майбутнього. Для них немає чіткого розмежування між навчанням, роботою та дозвіллям. Навчання і робота для них не обов'язково повинні бути серйозними, нудними, важкими. Життя для них – постійне творення, гармонія між зароблянням коштів і навчанням, пізнанням і самовдосконаленням. У недалекому майбутньому чекаємо покоління Z-дітей інформаційного суспільства, які значно відрізняються від попередніх поколінь.

Із урахуванням зазначених характеристик у навчальний простір університету впроваджуються креативні проекти: фармахакадон, фармацевтичні івенти, воркшопи, батли, які спрямовані на підвищення мотивації та якості навчання. Швидкі суспільні трансформації, час потрясінь, оновлення ринку праці новими професіями, отримання дипломів за різними рівнями і спеціальностями вимагають продовження освіти впродовж життя. Саме за таких умов НФаУ надає спектр навчальних послуг, впроваджує нові освітні програми, створює умови і можливості для формування «життєвої компетентності», яка, на нашу думку, передбачає такий алгоритм:

- доступ до джерел інформації (ІТ-технологій, візуальних, вербальних, емоційних тощо);
- швидке вилучення та обробка інформації (бачу-розумію-дію);
- прийняття обґрунтованого і аргументованого рішення (на основі причинно-наслідкових зв'язків);
- персональна відповідальність за прийняте рішення (при будь-якому результаті).

Така мультизадачність та якість навчального процесу забезпечуються потужним науково-педагогічним складом університету. У НФаУ понад 90 % НПП мають наукові ступені та звання.

Соціологічні дослідження, які проводяться серед здобувачів вищої освіти, надають можливість узагальнити професійні характеристики НПП. За думкою студентів сучасний викладач повинен бездоганно володіти предметом і матеріалом, бути непересічною яскравою особистістю, забезпечити взаємодію зі студентом у форматі рівноцінних особистостей.

Таким чином, у фокусі роботи університету є особистість, через яку формується якість. Впевнені в тому, що трендом нашого університету продовжує бути людиноцентричний підхід та поєднання якісної освіти і креативного середовища, в якому особистість формується ментально.

Впродовж останніх п'яти років якість освітнього процесу у НФаУ забезпечується процесами рейтингування, соціального відзначення та публічного визнання, гнучкою і динамічною системою матеріального заохочення та преміювання.

Необхідно зазначити, що однією із складових підвищення якості і результатів освіти є залучення ключових стейкхолдерів (студентів, співробітників, роботодавців) до прийняття рішень стосовно стратегій розвитку університету та реалізації освітніх програм для НФаУ. Університет створює можливості для регулювання взаємодії ключових стейкхолдерів з точки зору доступного балансу спільних інтересів у реалізації освітніх програм [8].

На сьогодні світовим освітнім трендом університетів є проектна модель, яка передбачає здійснення здобувачем освіти шляху від ідеї проекту до отримання реальної інвестиції впродовж навчального семестру. На нашу думку, дослідники і науковці повинні навчитись менеджменту монетизації інтелектуального продукту ще у студентські роки. Тому основною метою впровадження такої ідеї є взаємодія із потужним кластером роботодавців НФаУ – аптечною мережею, виробниками та промисловцями фармацевтичної сфери.

Також ще одним із основних трендів вищої освіти є соціальна відповідальність університету

та соціальна інклюзія вищої освіти, що на наш погляд виступає важливим інструментом консолідації суспільства. У Національному фармацевтичному університеті такий підхід постає підґрунтям відкритості побудови людиноорієнтованих процесів. Стан людей, їх відчуття мають достатній вплив на процес отримання результатів та прибутків. Зважаючи на силу соціуму і громадянського суспільства, в університеті діють практики роботи з мотивацією працівників (суспільне визнання, матеріальне заохочення, преміювання) та розвитку соціального капіталу (навчання персоналу, пільги для здійснення публікацій, програма підтримки аспірантів та молодих асистентів кафедр).

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. За результатами дослідження доведено, що заклад вищої освіти виступає ключовим інструментом вирішення нагальних проблем із забезпечення якості, зокрема якості освіти, а основою індивідуальної траєкторії розвитку особистості є якісна освіта і середовище, в якому особистість формується ментально.
2. Встановлено, що сертифікація ISO є значущим аспектом для розбудови власної моделі внутрішньої (локальної) системи забезпечення якості будь-якого закладу вищої освіти.
3. Визначено, що інтегрована система управління якістю Національного фармацевтичного університету (НФаУ) є авторською адаптованою системою, яка динамічно розвивається та має потенціал для поліпшення і впровадження нових Стандартів ISO.
4. За результатами вивчення міжнародного та власного вітчизняного досвіду встановлено, що актуальними тенденціями є необхідність спрямування роботи на збільшення контингенту програм Ph.D і магістрів, яка одночасно впливає на підвищення рівня наукової дослідницької роботи і надає можливість розвитку розуміння монетизації інтелектуального продукту, роботи в грантових програмах тощо.

Конфлікт інтересів: відсутній.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Астахова Е. В. Кадровий корпус высшей школы Украина: метаморфозы развития : моногр. / Нар. укр. акад. [Каф. истории Украины]. Харьков : Изд-во НУА, 2006. 188 с.
2. Головаха Є. І. Українське суспільство: соціальні проблеми трансформації. URL: <https://sociology.knu.ua/uk/news/ieigolovaha-ukrayinske-suspilstvo-socialni-problemi-transformaciyi> (дата звернення: 29.04.2020).
3. Чучалин А., Герасимчук И. Качество высшего образования как общественно значимый результат. *Alma mater (вестн. высш. шк.)*. 2004. № 11. С. 26-32.
4. Сушенцева Н. В. Управление качеством образования: опыт и инновации : кол. моногр. / под заг. ред. Л. Л. Сушенцевой, Н. В. Житник. Днепропетровск : ИМАпрес, 2014. 462 с.

5. Гуров В. Качество образования в негосударственных вузах. *Высшее образование в России*. 2004. № 6. С. 148-152.
6. Зборовский Г. Е., Шуклина Е. А. Социология образования : учеб. пособие. Москва : Гардарики, 2005. 383 с.
7. Михайльова К. Г., Назарко О. І. Якість освіти як теоретична проблема: методологічні підходи до аналізу. *Грані*. 2010. № 2. С.70.
8. Котвіцька, А. А., Лебединець В. О., Владимірова І. М. Досвід впровадження системи управління якістю в Національному фармацевтичному університеті. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»*. 2016. Вип. 37, додаток 1, т. І (69). С. 256–266.

REFERENCES

1. Astakhova, E. V. (2006). *Kadrovyy korpus vysshei shkoly Ukraina: metamorfozy razvitiia*. Kharkov: Izd-vo NUA, 188.
2. Holovakha, Ye. I. (2016). *Ukrainske suspilstvo: sotsialni problemy transformatsii*. *sociology.knu.ua* Available at: <https://sociology.knu.ua/uk/news/ieigolovaha-ukrayinske-suspilstvo-socialni-problemi-transformaciyi>.
3. Chuchalin, A., Gerasimchuk, I. (2004). *Alma mater (vestn. vyssh. shk.)*, 11, 26-32.
4. Sushentseva, N. V. (2014). *Upravlinnia yakistiu osvity: dosvid ta innovatsii* / L. L. Sushentseva, N. V. Zhytnyk (Eds.). Dnipropetrovsk: IMApres, 462.
5. Gurov, V. (2004). *Vyshee obrazovanie v Rossii*, 6, 148-152.
6. Zborovskiy, H. E., Shuklyna, E. A. (2005). *Sotsiologhiia obrazovaniia*. Moscow: Hardaryky, 383.
7. Mykhailova, K. H., Nazarko, O. I. (2010). *Hrani*, 2, 70.
8. Kotvitska A. A., Lebedynets, V. O., Vladymyrova I. M. (2016). *Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. Hryhoriia Skovorody»*, 37 (1 (I (69))), 256–266.

Адреса для листування:

61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 53.

Тел. (057) 706-22-47. E-mail: osvita.nazarko@gmail.com.

Національний фармацевтичний університет

Котвіцька А. А. (ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-6650-1583>)

Назарко О. І. (ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-7147-8111>)

Надійшла до редакції 05.08.2020 р.